

Ebben a században található a legváltozatosabb névanyag mindkét nem esetében. A férfiaknál sok a nyelvújítás korában felelevenített vagy magyarított keresztnev, a nőknél pedig az idegen férfinevek női megfelelője.

XX. sz.:

férfi keresztnevek:

István, László, Miklós, Péter(2), Rudolf, Tibor, Zénó;

női keresztnevek:

Anna, Éva, Ibolya, Katalin és Klára.

Ez utóbbi a legszerényebb számú adat, okait a bevezetőben említett írásomban indokoltam. Egy ritka található köztük, a görög eredetű, általunk már a latinból átvett *Zénó*. Családfákon sokszor előfordul, de csak kimondottan a nőknél, hogy becézett alakban jegyzik fel őket. Így például a XVI–XVII. században minden *Erzsébetet* *Erzse* ~ *Erse* formában írtak le. Századonként a következő becéző alakokat láthatjuk:

Erzse, Kata, Zsuzsa, Zsuzsi, Fáni, Júlia(?), Kata, Teréz, Magda.

Több keresztnevű személlyel elsősorban a XIX. században találkozunk, azonban egy-egy előfordul előtte és utána is, ezek:

Anna Márta, Anna Margit, Ilona Terézia, Johanna Eugénia, Szeréna Petronella Margit, Klára Mária.

Bizonyára e neveken kívül még sok ilyet olvashatnánk az egyházi anyakönyvekben, hisz nemesi családokban szinte minden gyermek több keresztnevet kapott, azonban a családfák csak szűkös helyet tudtak biztosítani a rajtuk szereplő egyéneknek.

Az itt bemutatott adatok kis bepillantást adhatnak az elmúlt századokban élt nemes famíliák névválasztási rendjébe, valamint abba, hogy egy család valaha élt tagjai mennyi más család szokásait – így a névalakulást is – olvasztották magukban egyé.

BARKÓCZY LÁSZLÓ

Nevek az ótordai temetőben

Családunk egyik ágát rokoni szálak fűzik Erdélyhez, különösen Tordához. Legutóbb 1996-ban jártam ott, s látnom kellett, hogy a történelem nagy változásai ezt a várost sem hagyták érintetlenül, sem a jó, sem a rossz oldalaikkal. A változások egyikét meglehetősen fájdalmasnak találtam. A nehéz helyzetbe jutott egyházak rákényszerültek arra, hogy az évszázadok óta használt ótordai temető legöregebb sírjait eladják az ott is kialakult újjgazdag rétegnek. A legrégebb parcellák szép, ódon sírköveinek helyén ma monumentális, vadonatúj síremlékek terpeszkednek,

megbontva a temető korábbi nyelvi, nemzeti, stílusbeli egységét, s feledésbe borítva azok nevét, akik a 18–19. században Torda városában éltek, munkálkodtak és meghaltak, akik a város jómódját és kulturális színvonalát megalapozták. Szerettem volna kimenteni a gazdaság és politika nagy süllyesztőjéből ezeket az adatokat, tanúságul az utánunk következő nemzedékeknek, akik a település történetét csak kései s talán nem elfogulatlan forrásokból fogják tanulni. Két helybeli rokonunk, Bakucs Lajos, az RMDSZ aktivistája (e név több ízben előfordult a temető sírkövein az elmúlt kétszáz évben) és felesége, Bakucs Lajosné tanár vállalkoztak rá, hogy fölládozható szabadidejükben végigjárják a temető parcelláit, följegyezzék a sírkövek feliratait. Az összegyűlt adatok névtani tanulságait e tanulmányban teszem közzé. Fölhasználva az alkalmat *nyomatékosan kérem minden Erdélyben megforduló kollégámat, aki elkötelezettséget érez a magyar nemzet múltja, értékei iránt, tegye meg ugyanezt; bizonyosan talál a települések magyar lakói közt olyanokat, akik akár szerény honorárium ellenében is vállalkoznak a temetők névanyagának összegyűjtésére; mentsék ki az összeomlásból ezt az adategyüttest, mielőtt végleg feledésbe merül a magyarlakta települések százötven-kétszáz évvel ezelőtti múltja, és településtörténet, nyelv és nemzetiség tényei a politikai hatalmi játszmák áldozataivá, bizonyíthatatlan híreszteléssé válnak.*

A feliratanyag számos népességstatisztikai, szociológiai és egyéb vizsgálat alapjául szolgálhat. E tanulmányban csak a nevek kínálta tanulságokat, elsősorban a névadás kronológiáját vizsgáljuk. A földolgozásra a számítógép kínálta magát; a szükséges számítógépes program és az adatbevitel egy része Lengyel Botond munkája.

A temetőről készült lista valamennyi olvasható sírkő és fejfa feliratait tartalmazza. Vizsgálatainkhoz mi csak a magyar névanyagot használtuk, tehát azokat az eseteket, amelyekben a név családnév+utónév sorrendben áll, és nem zárja ki a magyar nemzetiséget, tehát pl. Adam Jozefa (1894–1965), Thomas Ada (1914–1978) belekerült a statisztikába, Covaci Maria, Bologna Ioan, Ioan Balog nem. Emellett figyelembe vettem az utónevek formáját, tehát fölvettem a statisztikába azokat a neveket, amelyekben a román helyesírású román családnévet magyar utónév követi, főleg ha az olyan időből való, amelyben elmagyarosító tendenciáról nem lehet szó, pl. Calistru Olga, 1898–1968, Cândea János, 1899–1971, Chiciudeanu József, 1902–1968 (felesége Széll Vilma, 1899–1989), Petean Klára, 1907–1969, Cioara József, 1907–1984, Crencea László, 1911–1969 (felesége Novák Ilona, 1911–1965) stb. Tekintve, hogy a gyűjtés sorrendben, parcellánként, síronként számozva tartalmazza a neveket, valamint a feliratokat, figyelembe tudtam venni a sírban fekvő többi személy nevét, nemzetiségét (pl. Dobai Péter, 1909–1945, Dobai Katalin, 1909–1989, Dobai Wilhelm, 1940–1984; Roth Edmond, 1903–1944, Roth Ilona, 1900–1991, Roth Ottó, 1929–1990); a kikövetkeztethető rokonságot (így tudható pl. Radu Erzsébetről [1899–1989], hogy Székelyhidi János [1876–1954] és Wint Erzsébet [1879–1961] lánya, Radu néven férjezett); a búcsúformula nyelvét (pl. Mucea Erzsébetet [1919–1995] magyar

nyelvű formulával búcsúztatták). (A nemzetiségek jelenlétéről és a vegyes nemzetiségű házaspárokról l. a családneveknél).

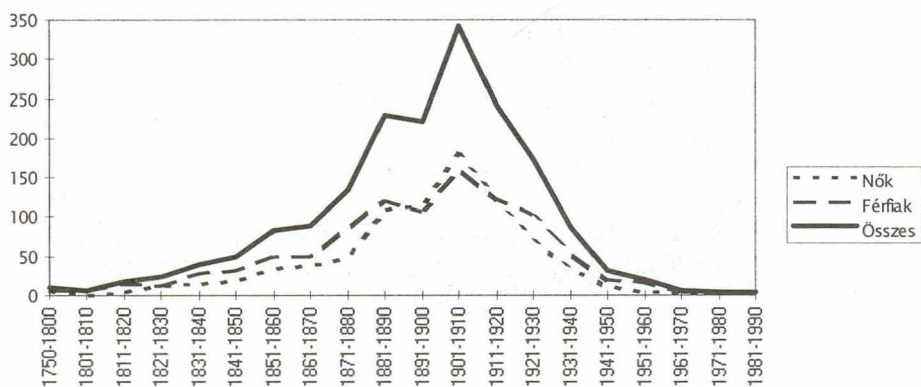
Az idegen (német és román) névanyagot nem vizsgáltuk, mindössze példaként szerepel néhányuk tanulmányunkban. Így a listáról kigyűjtött névanyagunk mintegy kétezer, az ótordai temetőben nyugvó halott adatait tartalmazza.

Minthogy a névadás kronológiájára kerestünk választ, nem tudtuk hasznosítani a hiányos névadatokat, tehát a Szabó Mihályné típusú asszonyneveket (102 adat; további 10 esetben az asszonynev mellett az évmegjelölés is hiányos); a családnév nélküli feliratokat (5 adat: Bözsi, 1900–1988, Piri mama, 1912–1986, Édes jó anyáknak, 1858–1944; két esetben, Péter és Margit nevek mellett évjelzés sincs); a hiányos évjelzésű adatokat, amelyekből a születés éve vagy minden évszám hiányzik (71 adat, pl. Amirás Mihály, †1909); 27 kriptá és családi sírhely pedig nem tartalmazott részletes adatokat (pl. Szentpéteri János és családja). Nem tudtuk hasznosítani a sírok egyéb feliratait sem (foglalkozások, búcsúformulák), noha ezek szórványosságuk ellenére szintén megérdemelnék a vizsgálódást (pl. Inczeffyy Albert gyógyszerész, 1870–1944, Inczeffyy Károly gyógyszerész, 1904–1992; Csók Vilma színművésznő, 1892–1922; Csiki Vilma nyomdász, 1914–1976).

Így összességében statisztikánk 1798 teljes adatsort tartalmaz (családi név, utónév, születés és halál éve).¹ Egyéb vizsgálódásainkhoz a töredékes adatsorokat is fölhasználtuk (pl. az Erzsébet becéző alakjaihoz a fent említett Bözsi adatát, az utónevek összes előfordulásához az évhiányos adatokat és a családi sírhelyek adatait).

A statisztika *értelmezésében* komoly gondot okoz, hogy különböző időszakokból változó számú adat áll rendelkezésre. A statisztikában helyet kapott 1798 adatsor a következőképpen oszlik el az elmúlt két és félszáz év évtizedei között:

Adatok száma évtizedenként és nemenként

¹ A sírköveken és fejfákon a szokás szerint élő személyek neve és születési éve is szerepel; ezeket az adatokat a program 1999-es halálzási évvel jelzi.

Az adatállomány Gauss-harang alakja természetes. A 18. századi, 19. század eleji sírok elpusztultak, illetve éppen jelenleg kerülnek új sírok a helyükre. A 20. század második feléből pedig azért kevés az adat, természetesen, mert ebből a korosztályból a sírköveken és fejfákon csak azon kevesek adatai szerepelnek, akik fiatalon elhaltak, valamint akik élnek, de nevüket és születési évüket már ráírat-ták/vésették a sírkőre, illetve fejfára. Amikor a nevek megoszlásáról beszélünk, állandóan tudatában kell tehát lennünk annak, hogy a különböző évtizedekből esetleg nagyságrendileg más mennyiségű adat számához kell viszonyítanunk.

A családneveket abban a formában rögzítettük, amelyben írva találtuk, tehát Biró, Adam, Todor, Kobori (a község neve Kóbor), még akkor is, ha az föltehetően hibás (7 Kleinhempel mellett 1 Kleinhimper). Az utónevek esetében megengedtük magunknak az írásmód modernizálását, tehát Venczel⇒Vencel, Ghizela⇒Gizella, Edith⇒Edit. Az utónevek becézetlen alakban kerültek be a statisztikába (Mária, Erzsébet stb.), a becézett alakokról (Mariska, Marika, Máriskó; Erzsike, Bözsi, Böske stb.) külön készítettünk összegzést.

A családnevekről

Az ismert nevű elhunytak 601 családnév alatt pihennek. E családnevek azonban olykor csak írásmódjukban térnek el egymástól. Ez az eltérés lehet a hang jelölésének különbözőzése (Beøjthe ~ Bøjthe, Varga ~ Warga, Majer ~ Mayer, Kovács ~ Kováts, Dénes ~ Dénezs, Deési ~ Dézsi, Lőrinc ~ Lőrincz, Vratovski ~ Vratovszki, Zacharias ~ Zakariás), az *i* vagy *y* használatának különbözőzése (Blényesi ~ Blényesy, Csiki ~ Csiky, Losonczy ~ Losonczy, Viski ~ Visky), a *t* vagy *th* használatának különbözőzése (Német ~ Németh, Németi ~ Némethi), vagy mindkettő (Szatmári ~ Szathmáry, Szigeti ~ Szigethy). Keletkeztek névpárok a magánhangzó-hosszúság jelölése vagy jelöletlensége miatt (Foris ~ Fóris, Hosszu ~ Hosszú, Szöllősy ~ Szöllősy), a szóvégi mássalhangzó megkettőzésével (Gál ~ Gáll, Pál ~ Páll, Pap ~ Papp, Grim ~ Grimm, Vas ~ Vass, Wolf ~ Wolff) vagy az *y*-t megelőző mássalhangzó megkettőzésével (Bogdánfy ~ Bogdánffy, Medgyesy ~ Medgyessy). Így esetenként egy családnévnek három alakja is létezett egymás mellett (Gegesi ~ Gegesy ~ Gegessy, Magyarosi ~ Magyarosy ~ Magyarossy, Veres ~ Veress ~ Weress).

Más családnevek rokonsága csak történeti, ejtésükben is különböznek (Fehér ~ Fejér, Filep ~ Fülöp, Szűcs ~ Szöcs).

Ha a csak helyesírásukban eltérő alakú családneveket és a rövidítésekkel kiegészített családneveket (Borbély ~ Borbély N., Fodor ~ Fodor T., Ravai ~ Ravai N.) nem tekintjük külön névnek, névanyagunk 562 különböző családnevet tartalmaz. Úgy tűnik, az áttekintett 250 évben a város mobilitása meglehetősen nagy volt.

A sírok legrégebbi csoportját a 18. században születettek alkotják; mindössze 10 adat,² a legkorábbi Harkányi Miklós református esperes, ótordai első pap sírjáról (1757–1835). E kicsiny csoportban is eszményi békében keverednek a különböző eredetű nevek: 4 magyar (Harkányi Miklós, Kovács Julianna, 1796–1872, Tóth Ágnes, 1788–1836, Veres János, 1792–1873), 2 német (Harkányi Miklós felesége, Selling Zsófia, 1772–1850; Kimpel Ferenc, 1779–1841), 1 szláv (Kimpel Ferenc felesége, Trensanszky Johanna, 1789–1881), 1 román (Hátskuj József, 1774–1849).³ Hátskuj József feleségének, Gajzago Florianának (1779–1800) és Bobo Sanyinak (1783–1868) ismeretlen eredetű a családneve.

A 19. században születettek között magyar és német családnevek egyaránt előfordulnak, magyarok nagyobb arányban. Vannak német alakú és sorrendű nevek (Maria Krump, 1871–1926, Albert Krump, 1873–1952, Konrad Krump, 1915–1939; Maximilian Hacman, prof. univ., 1877–1961, Josefina Hacman, 1879–1971; Andreas Schwinger, ?-?), van családnév+utónév sorrendű német név (Ehrentletzbeiger Péter, 1815–1876, Ehrentletzbeiger Teréz, †1882; Adam Jozefa, 1894–1965; a 20. században születettek között Furisch Johann, 1909–1989, Furisch Anna, 1911–1994). Mint fentebb már láttuk, a 18. századtól kezdve előfordul, hogy a német családnévhez magyar alakú utónév járul (Wint Erzsébet, Klug József, Schneider Lajos, Hindler Vince, Scharl Vilmos és leánya, Magda, Rediger Béla, Schumann Gyula, Schauderer József, Hocker Zsuzsanna, Brandeis Olga és Julianna, Walner Géza, a Wolf ~ Wolff, a Roth, a Rokk, a Kleinhempel ~ Kleinhimper család), noha az általuk használt utónevek a magyar családok utónévhasználatától kissé eltérnek (Adam Jozefa, Aichinger Gusztáv és Róza, Heltmann Hugó és Rebeka, Obweger Paula, Tannhoffner Rudolf, Oenar Regina). Akad magyar földrajzi névből képzett német családnév is (Maroscher Henrik). A 20. század végén is van német feliratú német név (Friedrich Stann, 1934–1992, Kurator der evangelischer Kirchengemeinde).

A 19. században a szláv családnevek is megszorodnak, bár arányuk ekkor is kicsi, és mindig magyar utónevekkel állnak (Debusenszky Jenő Ödön, Král Vazul nyug. postaügyi főtanácsos, Novák Aranka, Velits Ödön, Eszter és Károly, Pilecky László, Slanszky Sándor, Szedilek István, Skoda Adél, Kozsinek Ferenc, a Vratovski ~ Vratovszki család), kivétel: Komarniczky Carol (1930–1987).⁴

Kivételképpen olasz, francia, angol? családnevek is előfordulnak: de Vallerio Lajos (1916–?), Bourgicz Máriskó (1836–1913), Thomas Ada (1914–1978), James Demeterné (1906–1966).

A 19. század második felében a román családnevek száma megnő. Eleinte magyaros helyesírással és utónévvel állnak. Ezek a születés időrendjében:

Osztian Kristóf (1824–1902, felesége Kazatsai Mária, 1838–1902), fia, Géza (?-?);

² Továbbá egy, a statisztikában sajnos nem értékesíthető asszonynev: Gombos Antalné, 1795–1888.

³ A sírban még egy generáció pihen, Hátskuj Márton, 1817–1873, és Hátskuj Antal, 1822–1870.

⁴ Egy generációval korábban magyar utóneveket használt a család, I. Komarniczky Irma, 1903–1977; Komarniczky Miklós, 1909–1968; Komarniczky Vilma, 1915–1992.

Az „Édes jó anyáknak hálás gyermekei” feliratú sírkövet állíttató Nyaguly Lajos (1878–1939,⁵ felesége, Dombi Lujza, 1885–1969);
 Kurtyán János (1898–1976, felesége Korber Irén, 1902–1973), fiai: László, sebészfőorvos (1925–1959) és Hugó (1930–1934);
 Calistru Olga (1898–1968);
 Nuszlan György (1902–1969, felesége Horváth Lujza, 1904–1991);
 Coltór Péter (1901–1966, felesége Coltór Erzsébet, 1905–1981);
 Páskuly János (1905–1959), fia, Páskuly János (1930–1984);
 Ilies Gyula (1905–1979), felesége Ilies Erzsébet (1906–1971);⁶
 Berteau Jolán (1907–1985);
 Petean Klára (1907–1969).

Mint jeleztem, vannak román helyesírású román családnevek magyar utónévvel (Chiciudeau József, 1902–1968, felesége Széll Vilma, 1899–1989; Cioara József, 1907–1984; Crencea László, 1911–1969, felesége Novák Ilona, 1911–1965; Mucea Erzsébet, 1919–1995), valamint román családnevek román utónévvel, legkorábban a 19. század végén születettek között (Pogăceau Lazar, 1892–1968; Santan Gheorge, judecâtor, 1894–1963). Az utónév+családnev sorrend a 19. században születettek között is előfordul (dr. Ioan Rusu, medic, 1890–1969), de a 20. században születettek között vált uralkodóvá, bár ekkor sem kizárólagossá (Rusu Vasile, consilier juridic pens., 1911–1986; Lungu Matei, 1940–1988).⁷ Akadnak magyar földrajzi névből képzett román családnevek (Ujfaleau Ovidiu, Satmareau Mihai).

A 20. században jelennek meg nagyobb számban a magyar családnevek román utónevek kíséretében (Kolozsi Ioan, 1901–, felesége Kolozsi Ileana, 1901–;⁸ Szántó Elena, 1912–1980, Szántó Ioan, 1932–1998;⁹ Varga Ioan, 1915–1977), román helyesírással is (Boros Gavril, 1877–1956, felesége Maria Munteanu, 1891–1951; Boros Emil, 1914–1984, felesége Boros Olimpia, 1921–1983; Covaci Maria, 1912–1993; Borsa Gheorghe, 1924–1975, felesége Borsa Maria, 1926–; Nemes Iacob, 1932–1988, felesége Nemes Maria, 1939–;¹⁰ Trâmbitas Ioan, 1936–1995,¹¹ Alexandru Hossu de Kisnyires, 1871–1944, és a népes Hossu család).

⁵ A következő generáció már román helyesírású családnévvel és román utónévvel, l. Neagu Eleferic, 1917–, Neagu Ana, szül. Kovács, 1920–.

⁶ E házaspárnak bizonyára rokona a román helyesírással írt Ilies Veronica, 1910–1988.

⁷ Minthogy nem célozok népességstatistikai, etnikummegoszlási kérdésekkel foglalkozni, csupán érdekességként jegyzem meg, hogy a legkorábbi román alakú román nevek, amelyek emiatt nem is kerültek bele a statisztikába, a 20. század első feléből valók, a temetések időrendjében a következő megoszlásban: 1908, 1914, 1918, 1920, 1921, 1923, 1925, 1926, 1928, 1931, 1932, 1934, 1935, 1943, 1944 (egy-egy temetés), 1949 (két temetés); a jelenség a század második felében válik gyakorivá.

⁸ Bizonyára rokonuk Kolozsi István, 1912–1975, valamint Kolozsi Károly tanár, 1930–1977.

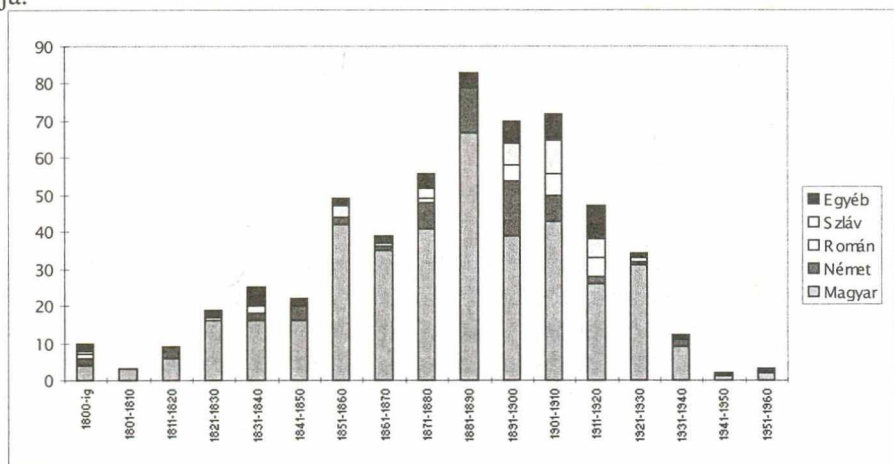
⁹ Minden bizonnyal rokonuk Szántó Ilona, 1901–1975.

¹⁰ Minden bizonnyal rokonuk Nemes Károl, 1885–1966.

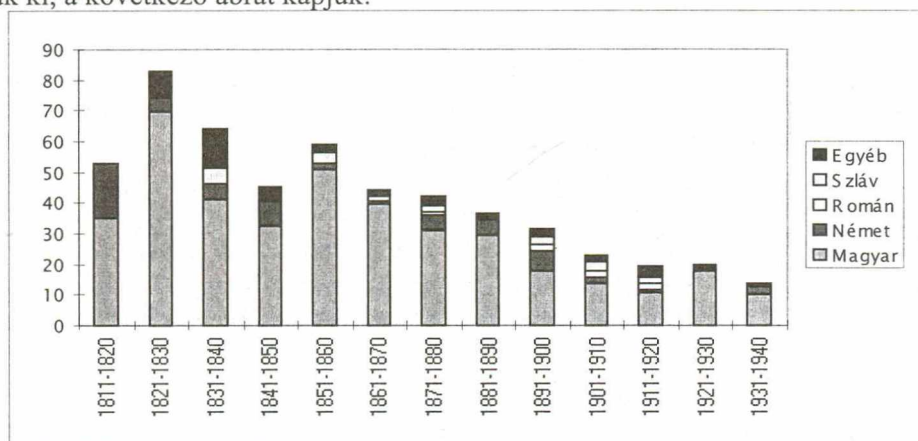
¹¹ Bizonyára a Trombitás családból, l. Trombitás János, 1894–1983.

A városban több család tud még saját görög (Bakucs) vagy örmény (Tömő) eredetéről, a névanyagban azonban ennek alig van látható nyoma (de pl. Molitorisz).

A *családnevek eredetének* megoszlását a lenti ábra mutatja. Hogy az asszonynevek képzése miatti bonyodalmakat (l. alább) kivédjem, az ábrán minden családnév csak egyszer szerepel, az első előfordulás évtizedében. A diagram tehát a magyar, német, román, szláv, egyéb eredetű családnevek első előfordulását ábrázolja.

Ha a számadatokat az évtized összes családnévének százalékarányában fejezzük ki, a következő ábrát kapjuk:

A 18. században még mindennapos *kételemű családnevek* ritkák. Bár a nemesi előnévtől nem mindegyik különíthető el biztonságosan, kételemű családnév a ma is élő Bárdi Peti, a Lónai Szakács (előfordul rövidített, Lónai Sz. alakban is), a föloldthatlan Ravai N., Fodor T., Borbély N., Szigethy Cs. családnév. A síron lévő feliratok között való elhelyezkedése miatt inkább a férjezett és a lánykori név

vegyülésének látszik a Balázs (Ács) Zsuzsika (1888–1975), valamint a Szócs G. Anna (1883–1961) név. Inkább ragadványnévnek tűnik a Csonka Fülöp Ida (1909–1984). Minden bizonnyal nemesi előnév Nagyváradai Balogh Mártoné (1854–1934) s a vele egy sírban fekvő Papolczi János Lajosé (1873–1914), Vajdahunyadi Bogdánfy Lajos ügyvédé (1861–1902), Torboszlói Bereczky Árpádé (1876–1943) és fiáé, vitéz lovag Bereczky Árpádé, a Szent György lovagrend nagypriorjáé (1917–), gyergyószentmiklósi dr. Páll Vencel törvényszéki bírósé (1865–1930), valamint feleségéé, albisi Barthos Borbáláé (1869–1937),¹² Szevesztrenyi Molnár Géza Emilé (1880–1915). Bizonytalan a megítélés a Szelicei Iszlai (előfordul csak Iszlai alakban is), a Kibédi Nagy, a Braniczka Nagy család¹³ esetében. Ez azonban összesen is csak 19 név, az összes adatnak elenyésző töredéke.

Az asszonynevek képzése

Az asszonynevek között kezdettől jelen van a férj neve+né alakban képzett forma (a legrégebbi adatok: Pánczél Imréné, †1868; Gombos Antalné, 1795–1888), de viszonylag kis számban; számos esetben mind a lánynév, mind a férjhezett név szerepel; néhány múlt században született nő nevével az asszonynev mellett a lánykori utónév áll (Kimpel Flóriánné, Lujza, 1839–1923; Amirás Géza két felesége, Amirás Gézáné, Elfrida, 1880–1902, Amirás Gézáné, Izabella, 1881–1930; Üveges Jánosné, Róza, 1899–1978); mint jeleztük, mindössze 102 esetben fordult elő, hogy egyik lánykori név sem szerepelt a sírfeliraton.

Sajátos tanulsága volt a névanyagnak, hogy a férj családneve+feleség utóneve formájú asszonynev nem újkeletű, és viszonylag nagy számban fordul elő. Először az tűnt föl, hogy milyen nagy számban vannak olyan kettős sírok, amelyekben azonos családnevű férfi és nő fekszik; ez önmagában gyanússá tette a jelenséget, hiszen alig hihető, hogy ekkora számban temetkeztek volna közös sírba testvérpárok; ráadásul (egy-két esettől eltekintve) mindig a nő volt fiatalabb 2–8 évvel: testvérek esetében ez már nem is hihetetlen, hanem lehetetlen. Akadtak olyan sírok is, amelyekben egy családból két idősebb generációbeli és egy ifjabb generációbeli fekszik, pl. Rokk József, 1880–1963, Rokk Ilona, 1882–1969, Rokk Ilona, 1915–1991; ez szintén úgy magyarázható, hogy a két Rokk Ilona: anya és lánya.¹⁴ Végül, immár kétségtelen bizonyítékként, megtaláltam ismerősök

¹² Egyedül e két név kis kezdőbetűvel van írva.

¹³ Braniczka Nagy Béla (1857–1886); a vele egy sírban fekvő Nagy Béla (1855–1896), valamint Nagy Irén (1890–?) neve előtt nem áll ott a Braniczka név.

¹⁴ Egyéb példák: Csiki Lajos, 1898–1974, Csiki Anna, 1902–1955, ifj. Csiki Lajos, 1929–1998; Balogh Jenő, 1908–1985, Balogh Ilona, 1912–1997, Balogh Zoltán, 1943–1991; Inczeff Albert, 1870–1944, Inczeff Margit, 1874–1949, Inczeff Károly, 1904–1992, Inczeff Edit, 1906–1954, Inczeff Juditka, 1932–1934; Lászlóffy Aladár, 1887–1935, Lászlóffy Adél, 1894–1963, Lászlóffy Zoltika, 1920–1928; Tóth József, 1888–1969, Tóth Julianna, 1887–1955, Tóth József, 1925–1959; Wolff Gyula, 1844–1921, Wolff Anna, 1853–1925, Wolff Gábor, 1873–1905.

nevét is, akikről *tudtam*, hogy mi volt a lánynevük (pl. a Pál Eszter néven eltemetett rokon valójában Pál Józsefné, született Sipos Eszter volt).¹⁵ Ez az utónevek gyakoriságának vizsgálata nem gátolta, azt azonban lehetetlenné tette, hogy a családneveket számszerűen fölhasználjam bármilyen vizsgálatra: lehetetlen kideríteni, a 9 Amirás, 11 Balázs, 16 Bartha, 11 Biró, 10 Dege, 13 Farkas, 32 Fodor, 20 Gönczi, 12 Jakab, 10 Kiss, 32 Kovács, 84 Nagy, 33 Szabó, 18 Szász, 58 Székely, 37 Tóth, 15 Varga, 16 Zalányi közül hányan viselték családnevüket születésük, és hányan házasságuk jogán. Az efféle, Pál Eszter típusú asszonynevet minden gyanakvás ellenére nem ismerhetjük föl kétséget kizáróan, így a jelenség kronológiájáról nem tudunk biztosat. Az alábbiakban a női temetések időrendjében felsorolom a szóba jöhető 19. századi síradatokat: valahol köztük rejlik a legkorábbi ilyen típusú asszonynev:

Székely Elek, 1808–1873
Székely Eszter, ?–?

Pap Ilka, 1840–1873
Pap Samu, 1868–1879
Pap Ilka, 1870–1875¹⁶

Miklós Sámuel, sz. 1820
Miklós Anna, 1828–1887

Rediger Béla, 1842–1913¹⁷
Rediger Kata, 1848–1893

Weress Lajos, 1802–1866
Weress Lujza, 1822–1886
Weress Dénes, 1844–1891
Weress Lajos, 1855–1888
Weress Sándor, 1861–1923
Weress Ferenc, 1862–1929

Székely Miklós, 1839–1914
Székely Zsófia, 1839–1889

Kibédi Nagy Zsigmond, 1830–1889
Kibédi Nagy Zsófia, 1848–1930
Kibédi Nagy Pál, 1870–1910
Kibédi Nagy Ilona, 1868–1893
Kibédi Nagy Gyula, 1878–1939
Kibédi Nagy Eszter, 1876–1952
Kibédi Nagy Zsigmond, 1881–1898¹⁸

¹⁵ Négy esetben tudtam a lánykori név hiányát a családi adatokból kiegészíteni.

¹⁶ A Székely-házaspár lányának, a Pap néven férjezett Ilkának gyermekei Samu és Ilka.

¹⁷ Rediger Béla Torda vármegye alispánja volt.

¹⁸ Pál, Gyula és az ifjabb Zsigmond az idősebb Zsigmond és Zsófia gyermekei voltak; Pál és Gyula megnősült, az ifjabb Zsigmond fiatalon meghalt. A síron a nevek, mint a múlt századi sírokon többnyire másutt is, a temetések időrendjében állnak.

Fodor Sámuel, 1808–1884

Fodor Anna, 1812–1894

Fodor Sámuel, 1836–1862

Fodor Anna, 1851–1857

Gegesy Sámuel, 1844–1937

Gegesy Mária, 1852–1899

Kenderes József, 1836–1913

Kenderes Zsuzsanna, 1849–1902

Turbucz Ferenc, 1839–1903

Turbucz Julianna, 1843–1905

Turbucz Miklós, 1869–1935

Turbucz Klára, 1883–1969

Azt azonban éppen ez a névhasználat magyarázta meg, miért vannak olyan kettős sírok, amelyekben az egyik elhunyt magyar utónevet visel, a másik nem:

Hauer Johan, 1900–1979

Hauer Éva, 1904–1985

Riti Joan, 1911–1985

Riti Piroska, 1910–1991

Fábián Ferenc, 1917–

Fábián Ana, 1913–1989

Dandoczi Tibor, 1925–1982

Dandoczi Elisabeta, 1931–1997

Holzer Johan, 1935–1985

Holzer Margit, 1935–

Ezek tehát olyan házaspárok, akik közül csak az egyik magyar, s csak egyikük került be a statisztikába.

Az utónevekről

Az, hogy az utónév a családnévvel *hangzásában egybeessen*, rendkívül ritka, mindössze 9 esetet találtam:

Weress Dénes, 1844–1891

Weress Ferenc, 1862–1929

Gáll Pál, 1870–1953

Balla Gizella, 1875–1930

Fodor Domokos, 1900–1987

Szura Gyula, 1909–1986

Zsula Gyula, 1909–

Farkas Antal, 1911–

Lázár Pál, ?–?

Alliteráló nevek nagyobb számban akadnak, 51 adat a következő megoszlásban:

Molnár Márton, 1816–1893

Amirás Anna, 1830–1892

Korodi Klári, 1830–1894

Galambosi Gábor, 1858–1915

Apáczai Antal, 1859–1935

Krisai Károly, 1860–1937

Kovács Klára, 1862–1935

Buzogány Béni, 1865–1948

Sipos Sándor, 1866–1946

Barthos Borbála, 1869–1937

Bende Béla, 1870–1958

Amirás Aladár, 1875–1953

Magyarosy Márta, 1875–1950
Heltmann Hugó, 1876–1882
Moldvai Mihály, 1878–1960
Kalavuz Katalin, 1879–1997
Kocsis Katalin, 1882–1942
Gombos Géza, 1883–1888
Kiss Klára, 1888–1966
Kovrig Károly, 1888–1969
Borbély Béla, 1891–1948
Albert Anna, 1892–1977
Molnár Miklós, 1892–1969
Gombos Géza, 1894–1996
Móricz Miklós, 1894–1954
Józsa János, 1885–1958
László Lukrécia, 1897–1968
Mády Mariska, 1897–1899
Bartha Bélus, 1899–1899
Molitorisz Miklós, 1900–1944
Gombos Gizika, 1904–1905
Dálnoki Dezső, 1905–1911

Borbély Berta, 1906–1970
Tökés Teréz, 1907–1995
Miklós Margit, 1908–1979
Albert Anna, 1910–1985
Jávorszky József, 1910–1998
Magyarosi Miklós, 1913–1949
Angyalossy Anna, 1914–1992
Füzér Ferenc, 1915–1945
Beder Béla, 1917–1972
Maxim Matild, 1920–1970
Rostás Rozália, 1922–1991
Bogdánffy Bendegúz, 1925–1980
Káptalani Károly, 1925–1980
Boné Béla, 1927–1998
Balázs Béla, 1929–1977
Kolozsi Károly, 1930–1977
Botos Béla, 1932–1996
Józsa Julianna, ?–?
Slanszky Sándor, ?–?

Mínthogy azonban a 20 női név közül 17, a 31 férfinév közül 24 a gyakoriak közül kerül ki (l. később), az alliterálást nem tarthatjuk föltétlenül szándékosnak.

A fennmaradt adatok számához viszonyítva úgy tűnik, a 20. században megritkult a nevek hangzásának szabályossága, mind a hangzóegyezés, mind az alliteráló nevek létrejötte.

A *kételemű utónév* ritka, s két szakaszban fordul elő: a 19. század második felétől a 20. század elejéig négy (Debusenczky Jenő Ödön, 1857–1910; Szevesztrenyi Molnár Géza Emil, 1880–1915; Gedeleni Anna Xenia, 1894–1969; Dávid Zoltán Károly, 1907–1975), majd a század második felében még két adat (Szolga Csaba Eugen, 1964–1997; Lőrincz Iringó Katalin, 1984–1984).

Természetesen a sírokon a ragadványnév is ritka: Kozák Nándor Dundi, 1921–1975.

Az, hogy a gyermek neve *a szülő-nagyszülő nevével egyezzen*, jóval gyakrabban fordul elő. A következő eseteket találtam:

Anya–lánya utónév-ismétlődés (20 eset)

Fodor Sámuel, 1808–1884
Fodor Anna, 1812–1994
Fodor Anna, 1851–1857

Csetri Sámuel, 1815–1886
Csetri Borbála, ?–1887
Csetri Borbála, ?–1905

Kovrig János, 1839–1920
Székelyhidi Margit, 1858–1918
Kovrig Margit, 1882–1962

Papp Ilka, 1840–1973
Papp Ilka, 1870–1875

Medgyessy Lajos, 1851–1934
Telegdy Ida, 1867–1938
Medgyessy Ida, 1891–1947

Zalányi Dávidné
Szántai Anna, 1852–1906
Zalányi Anna, ?–?
Fodor Pál, 1855–1909
Tóth Vilma, 1865–1913
Fodor Vilma, 1885–1916

Suba József, 1860–1930
Sebessi Katalin, 1858–1935
Suba Kata, 1885–1910

Bertalanné
Andrássy Irma, 1872–1912
Bertalan Irma, 1905–1976

Magyarossy János, 1872–1932
Székely Anna, 1876–1945
Magyarossy Anna, 1900–1980

Tóth Béla, 1872–1947
Füssy Katalin, 1878–1968
Tóth Katalin, 1918–

Nagy Béla, 1873–1952
Nagy Anna, 1881–1932
Nagy Anna, 1908–1953

Székelyhidi János, 1876–1954
Wint Erzsébet, 1879–1961
Radu Erzsébet, 1899–1989

Rokk József, 1880–1963
Rokk Ilona, 1882–1969
Rokk Ilona, 1915–1991

Vitéz István, 1880–1972
Kocsis Katalin, 1882–1942
Vitéz Katalin, 1910–1980

özv. Szép Tamásné
Németh Eszter, 1881–1962
Szép Eszter, 1905–1982

László István, 1887–1976
László Anna, 1885–1964
László Anna, 1909–1946

Antal Tamás, 1892–1974
Antal Erzsébet, 1894–1971
Antal Erzsébet, 1923–1987

Doki Ferenc, 1900–1969
Tóth Ilonka, 1908–1991
Doki Ili, 1929–1990

Kovács József, 1902–1944
Kovács Irén, 1907–1989
Kovács Irénke, 1931–1988

Nagyanya-unoka utónév-ismétlődés

Kimpel Ferenc, 1779–1841
Trensanszky Johanna, 1789–1881
Kimpel Antal vagy Flórián
Kimpel Johanna, 1864–1904

Bakucs Lajos, 1847–1911
Steinhibel Anna, 1851–1947
Bakucs Lajos, 1871–1942
Bakucs Annuska, 1900–1906

Bakucs Lajos, 1909–1995
Sipos Irén, 1917–1957
Bakucs Erzsébet, 1943–
Benkő Irén, 1967–

Utónév-ismétlődés egyéb rokonság esetén¹⁹

Felvinczy Róza, 1824–1844
Fojth Róza, 1867–1879

Csősz Gizike, 1916–1948
Csősz Gizi, ?–?

Wolff Anna, 1849–1906
Wolff Anna, 1853–1925

A több generációs utónév-ismétlődést nehéz kimutatni, mint általában a női utónevek öröklődését is, hiszen a leányok férjhez menve többnyire férjük mellé temetkeztek. Csupán azokból a sírokból kapunk adatot, ahol több generáció temetkezett a sírba (ez azonban a 20. században megritkult), vagy ahol a leány nem ment férjhez, s a szülei mellé került (ez azonban szintén ritka). A női utónév-ismétlődés a valóságban nem föltétlenül marad a férfiaké mögött. Ha a sírokon olvasható feliratokat kiegészítem az élőkre vonatkozó ismereteimmel, magam is ismerem három generációs női utónév-öröklődést:

Musa Imre, 1874–1950
Darkó Gizella, 1889–1967
Benkő Károly, 1905–1945
Musa Gizella, 1915–
Benkő Gizella 1978–

Apa-fia utónév-ismétlődés (64 eset)

Weress Lajos, 1802–1866
Weress Lajos, 1855–1888

Kimpel Flórián, 1820–1903
Kimpel Flórián, 1865–1954

Fodor Sámuel, 1808–1884
Fodor Sámuel, 1836–1862

Fodor János, ?–?
Fodor János, 1837–1840

Kimpel Antal, 1813–1873
Kimpel Antal, 1862–1947

Kibédi Nagy Zsigmond, 1830–1889
Kibédi Nagy Zsigmond, 1881–1898

¹⁹ Csak az egy sírban pihenőket vettem figyelembe.

Csipkés Gábor, 1834–1900
Csipkés Gábor, 1865–1905

Székely Sándor, 1840–1928
Székely Sándor, 1875–1895

Zalányi István, 1842–1897
Zalányi István, 1866–1891

Babos József, 1855–1947
Babos József, 1882–1964

Fodor Pál, 1855–1909
Fodor Pál, 1911–1936

Velits Károly, 1856–1914
Velits Károly, 1885–1951
Balogh Elek, 1857–1940
Balogh Elek, 1881–1980

Blaha Gábor, 1860–1920
Blaha Gábor, 1892–1917

Varga István, 1864–1923
Varga István, 1892–1969

Bartha József, 1865–1928
Bartha Józsika, 1895–1901

Szilágyi Ferenc, 1866–1946
Szilágyi Ferenc, 1898–1924

Amirás Géza, 1867–1928
Amirás Géza, 1901–1930

Lőrinczy Dénes, 1869–1936
Lőrinczy Dénes, 1899–1962²⁰

Bardocz Ferenc, 1872–1935
Bardocz Ferenc, 1904–1920

Hutka Lajos, 1873–1954
Hutka Lajos, 1913–1983

Kolozsvári Pál, 1873–1931
Kolozsvári Pál, 1908–

Nagy Béla, 1873–1952
Nagy Béla, 1902–1975

Asztalos Sándor, 1876–1951
Asztalos Sándor, ?–?

Bereczky Árpád, 1876–1943
Bereczky Árpád, 1917–

Hegedűs Lajos, 1877–1943
Hegedűs Lajoska, 1922–1925
Sipos Gábor, 1877–1950
Sipos Gábor, 1911–1942²¹

Szász Sámuel, 1878–1931
Szász Samuka, 1918–1924

Kerekes Mihály, dr.1879–1943
Kerekes Mihály, dr.1906–1985

Páll Gábor, 1880–1942
Páll Gáborka, 1909–1918

Gombos József, 1881–1903
Gombos József, 1903–1903

Sárkány Albert, 1881–1944
Sárkány Albert, 1909–1992

Szász Endre, 1881–1949
Szász Endre, 1915–1944

Debreceni József, 1882–1963
Debreceni József, 1915–1931

²⁰ Az apa unitárius esperes, a fiú unitárius
lelkész.

²¹ A halálozás adata nem szerepel a sírkövön,
családi ismeret alapján pótoltam.

Salamon Lajos, 1882–1961
Salamon Lajos, 1904–1968

Szabó Ferenc, 1885–1960
Szabó Ferenc, 1915–1983

Gyárfás Ferenc, 1886–1918
Gyárfás Ferenc, 1909–1928

Pethő Miklós, 1887–1962
Pethő Miklós, 1914–1980

Ravai Lajos, 1887–1944
Ravai Lajos, 1912–1984

Major Domokos, 1888–1959
Major Domokos, 1922–1991
Tóth József, 1888–1969
Tóth József, 1925–1959

Biró János, 1889–1944²²
Biró János, 1927–1950

Ravai N. Péter, 1891–1973
Ravai N. Péter, 1928–1990

Lengyel József, 1894–1972
Lengyel József, 1926–1969

Vincze György, 1895–1975
Vincze György, 1922–1980

Zalányi József, 1895–1961
Zalányi József, 1921–1975

Dávid József, 1897–1954
Dávid József, 1923–1944

Hagymás György, 1897–1973
Hagymás György, 1926–1963

Csiki Lajos, 1898–1974
Csiki Lajos, 1929–1998

Barátosi Jenő, ?–?
Barátosi Jenő, 1924–1996

Doki Ferenc, 1900–1969
Doki Ferenc, 1926–1983

Balázsi Sándor, 1903–1957
Balázsi Sándor, 1936–1997

Lenárd Dezső, 1903–1976
Lenárd Dezsőke, ?–?

Gáspár Lajos, 1904–1984
Gáspár Lajos, 1939–1989
Kozsinek Ferenc, 1904–1977
Kozsinek Ferenc, 1938–1983

Benkő Károly, 1905–1945
Benkő Károly, 1938–

Kovács Ferenc, 1905–1976
Kovács Ferenc, 1936–1993

Pethő Lajos, 1908–1980
Pethő Lajos, 1941–1991

Kolozsi Sándor, 1912–1996
Kolozsi Sándor, 1938–1975

Berekméri János, ?–?
Berekméri János, 1936–1958

Kepés László, 1914–1993
Kepés Lacika, ?–?

Sarkadi Vilmos, 1914–1992
Sarkadi Vilmos, 1941–1979

Berke Pál, 1921–1992
Berke Pál, 1947–1964

²² Ekkor, 1944. szept. 14-én a Biró családnak még két tagja pusztult el.

Szabó László, 1923–1991
Szabó László, 1952–1979

Péter Gyula, 1934–1997
Péter Gyula, 1959–1991

Nagyapa-apa-unoka utónév-ismétlődés

Gombos László, 1843–?
Gombos László, 1879–1905
Gombos László, 1900–1908

Gönczi Béla, 1870–1935
Gönczi Béla, 1898–1944
Gönczi Béluska, 1931–1941

Zalányi Sámuel, 1855–1930
Zalányi Samu, 1881–1941
Zalányi Samuka, 1907–1941

Filep György, 1881–1933
Filep György, 1909–1979
Filep Gyurika, 1938–1955

Dege Károly, 1885–1954
Dege Károly, 1907–1947
Dege Károly, 1933–

Nagyapa-unoka utónév-ismétlődés

Wolff Gábor, 1811–1882 Székely Miklós, 1855–1938
Wolff Gyula, 1844–1921 Székely Rezső, 1882–1954
Wolff Gábor, 1873–1905 Székely Miklós, 1920–1966

Egyéb rokoni utónév-ismétlődés

Gombos Géza, 1883–1888
Gombos Géza, 1894–1996

Bartha Lajos, 1876–1948
Bartha Lajos, 1884–1967

Székely Ödön, 1906–1983
Székely Ödi, ?–?

Ha a női nevekhez hasonlóan fölhasználom az élőkre vonatkozó ismereteimet is, négy-öt generáción át tudom követni az utónév-öröklődést:

Több generációs utónév-ismétlődés

Bakucs Lajos, 1847–1911
Bakucs Lajos, 1871–1942
Bakucs Lajos, 1909–1995
Bakucs Lajos, 1942–
Bakucs Lajos, 1976–

Pál József, 1881–1943
Pál József, 1907–1958
Pál József, 1944–
Pál József, 1970–

Mint látszik, több esetben előfordul, hogy a két lista családnevei között egyezés van (Kimpel, Fodor, Székely, Doki, Bakucs). Természetesen ha egy családban szokás volt, hogy a fiú örökölje apja utónevét, akkor könnyebben előfordulhatott, hogy a leány is örökölte anyját.

Az összes földolgozható utónévadatot figyelembe véve a fejfákon és sírköveken 88 női és 87 férfi utónév fordul elő 836 nő és 1032 férfi nevéként. Ezek betűrendben a következők:²²

Nők

Ada	Gizella 25	Lukrécia 2	Vilma 15
Adél 3	Gyöngyi	Magda 3	Zsófia 5
Alexa	Ibolya 3	Magdolna	Zsuzsanna 26
Aloizia	Ida 11	Marcella	Xenia
Amália 3	Ilka 4	Margit 39	
Angéla	Ilona 79	Marianna	
Anna 103	Irén 15	Matild 2	
Annamária 2	Iringó	Mária 54	
Aranka 3	Irma 8	Márta	
Ágnes 15	Izabella	Melinda	
Berta 17	Johanna 2	Olga 2	
Borbála 17	Jolanda	Ottília	
Cecília 2	Jolán 12	Paula	
Edit 3	Jozefa 7	Piroska 7	
Eleonóra	Judit 4	Rachel 2	
Elfrida	Julianna 45	Rebeka 4	
Ella 2	Júlia 5	Regina	
Elza 2	Karolina	Rozália 31	
Emma 5	Katalin 36	Róza 30	
Emőke	Klára 16	Rózsa 2	
Erzsébet 71	Kornélia	Sarolta	
Eszter 9	Krisztina 3	Sára 5	
Etelka 7	Lenke 8	Stefánia	
Éva 6	Lidia	Teréz 8	
Fanny	Lila	Terézia 3	
Felicia	Lili	Valéria	
Floriana	Lilla 2	Vera	
Gabriella	Lujza 15	Viktória	

²² A kettős utóneveket ezúttal két külön névként jelzem. Minthogy a Lili alakkal becézhető nevek közül csak egy-egy fordul elő, a Lili nevet egyikhez sem sorolhattam oda.

Férfiak

Adalbert 3	Dénes 10	Ignác 2	Mózes 5
Aladár 3	Domokos 8	Imre 8	Nándor 3
Albert 17	Edmond	István 55	Olivér 3
Alfréd	Elek 7	Jakab	Ottó 2
Andor 5	Elemér	János 75	Ödön 9
András 16	Emil 2	Jenő 12	Pál 22
Antal 13	Endre 11	József 104	Péter 9
Anton	Ernö	Kálmán 4	Rezső 2
Attila 4	Eugen	Károly 41	Rudolf 2
Ágoston	Ferenc 62	Kristóf	Sámuel 22
Ákos	Flórián 2	Lajos 62	Sándor 69
Áron 2	Gábor 21	László 35	Simon
Árpád 13	Gergely 6	Levente	Szilárd
Balázs 5	Gerő 4	Lipót	Tamás 3
Bálint 3	Géza 11	Loránd	Tibor 6
Bendegúz	Gotthárd	Lőrinc	Vazul
Benjamin	Gusztáv 2	Márton 16	Vencel
Béla 39	György 34	Máté 2	Vilmos 5
Csaba 2	Gyula 31	Mátyás 3	Vince 2
Dániel 3	Henrik	Mihály 12	Wilhelm
Dávid	Huba 2	Miklós 35	Zoltán
Dezső 11	Hugó 2	Miksa	

A legalább 1% (ez nőknél 8, férfiaknál 10) gyakoriságú nevek a gyakoriság csökkenő sorrendjében a következők:

Nők				Férfiak			
	stat.	egyéb	össz.		stat.	egyéb	össz.
Anna	100	3	103	József	98	6	104
Ilona	76	3	79	János	66	9	75
Erzsébet	70	1	71	Sándor	60	9	69
Mária	52	2	54	Lajos	61	1	62
Julianna	40	5	45	Ferenc	60	2	62
Margit	38	1	39	István	55	0	55
Katalin	34	2	36	Károly	39	2	41
Az első hét összesen			427	Az első hét összesen			468
Rozália	31	0	31	Béla	36	3	39
Róza	27	3	30	Miklós	34	1	35
Zsuzsanna	25	1	26	László	32	3	35
Gizella	23	2	25	György	33	1	34
Berta	16	1	17	Gyula	31	0	31
Borbála	13	4	17	Pál	21	1	22
Klára	16	0	16	Sámuel	20	2	22

Ágnes	15	0	15	Gábor	20	1	21
Irén	15	0	15	Albert	17	0	17
Lujza	14	1	15	Zoltán	15	2	17
Vilma	14	1	15	András	14	2	16
Jolán	12	0	12	Márton	14	2	16
Ída	11	0	11	Zsigmond	15	0	15
Eszter	8	1	9	Antal	13	0	13
Teréz+ Terézia	6+3	2	8+3	Árpád	11	2	13
Irma	8	0	8	Jenő	11	1	12
Lenke	7	1	8	Mihály	11	1	12
				Endre	10	1	11
				Dezső	9	2	11
Összesen			708	Összesen			860

A 88 női utónévből tehát 24 éri el a legalább 1% gyakoriságot (27,2%), a 87 férfi utónévből 26 (29,8%).

Ugyanakkor az ebben az összesítésben szereplő 839 nő közül 708 (84,39%) viselt olyan nevet, amelynek gyakorisága elérte vagy meghaladta az 1%-ot, az 1031 férfi közül pedig 860 (83,4%).

A hét leggyakoribb női nevet a nők 51%-a viselte (427), a hét leggyakoribb férfinevet pedig a férfiak 45,3%-a (468).

Ez azonban csak a két és félszáz év alatt előforduló összes névből készített számadat. Ha az utónévadási évtizedekre lebontva vizsgáljuk (ebben a vizsgáldásban csak a számítógépes statisztikában szereplő 1798 név vehet részt), a következő számadatokat kapjuk:

Női utónévadás

	1821-	1831-	1841-	1851-	1861-	1871-	1881-	1891-	1901-	1911-	1921-	1931-	1941-50
Összes a.	12	13	18	34	38	47	108	115	182	120	72	33	12
Anna	2	1	4	7	3	5	16	21	27	13	3	2	
Ilona				1	2	2	9	12	31	14	6	4	
Erzsébet				1	1	3	5	13	24	15	9		
Mária	1	2		3	3	1	6	7	10	8	4	4	1
Julianna	1		2	1	4	3	8	4	7	8		3	
Margit				1		2	1	2	3	13	8	5	3
Katalin		1	1	2		4	10	3	6	5	2		
Első 7 összesen	4	4	7	16	13	20	55	62	108	76	32	18	4
Össz. a. %-a				47	34	43	51	54	59	63	44	55	
Rozália	1	1	2	1	1		2	10	6	3	5		1

Róza	1			1	5	2	8	2	4	5			
Zsuzsanna			1	3	3	2	6	1	3	2	2		
Gizella				2	1	2	1		6	5	5		
Berta				1		3	6		5		1		
Borbála		1		1	3	2	2	3	1				
Klára	1		1		1		4	3	1	2		2	
Ágnes	1	1			2	3		3	2	2			
Irén								1	5	2	4	2	1
Lujza	2	1		2		2	4	1	3				
Vilma					1	2	3	3	3	2			
Jolán							1	4	2	2	2	1	
Ida					1	2		1	6			1	
Eszter		1			1	1	2		2	1			
Teréz/ia			2		1		2		2	1		1	
Irma							1		3	1	2		
Lenke								4	2			1	
Összes gyakori	10	9	13	27	33	41	97	98	164	104	53	26	6
Össz. a. %-a				79	87	87	90	85	90	86	74	79	

Férfi utónévadás

	1821–	1831–	1841–	1851–	1861–	1871–	1881–	1891–	1901–	1911–	1921–	1931–	1941–50
Összes adat	11	27	31	50	50	88	121	107	161	122	102	54	20
József	1	5	2	5	2	8	12	17	17	9	12	1	2
János	2	6	2	2	3	8	14	7	3	6	3	2	2
Sándor	1	1	3	2	4	6	4	5	6	9	9	5	1
Lajos		1	1	2	1	8	8	4	12	9	8	2	2
Ferenc	1	2	2	2	4	4	3	5	12	12	5	7	
István	3	1	2	1	5	4	9	4	11	8	3		1
Károly		1	4	4	2	2	11	2	7	2	4	2	
Első 7 összesen	8	16	16	18	21	40	61	44	68	55	44	19	8
Összes adat %-a		59	52	36	42	45	50	41	42	45	43	35	40
Béla			1	3	2	2	3	4	6	4	5	4	1
Miklós		2	2	3	1	3	4	6	4	4	4	1	2
László			1		2	5	1	4	4	7	5	4	
György		2	2	3	1	1	4	6	5	4	5	1	
Gyula			1	1	1	5		1	12	5	1	3	
Pál				1	2	2	1	1	2	5	3	2	1

Sámuel		1	2	2	1	2	4		2	3			
Gábor		1		2	2	3	1	3	5	2			
Albert				1	2	1	3	3	4		3		
Zoltán						2		2	3	2	2	3	1
András					1	2	2	3	3	2		2	2
Márton			1	1			3	1	3	1		1	
Zsigmond	1			1	1		3	2	3	1	3		1
Antal	1			2	1	1	1		2	3		1	
Árpád						1	2	3	2	1	1	2	
Jenő				1				1	2	3	3	1	1
Mihály		1		1	1	3	1		3	1			
Endre			1		1		1		2	4	1		
Dezső							1	1	2	2	1	1	
Összes gyakori	10	23	26	40	40	73	96	85	137	110	81	43	17
Összes adat %-a		85	84	82	80	84	79	79	85	90	79	80	85

Emlékeztetek rá: az időszak elején és végén az adat kevés, a százalékatok torzulhatnak. Meglehetősen biztonságosan következtethetünk a 19. század utolsó évtizedeiben divatossá váló nevek megjelenésére, mivel ez egybeesik az adatokban gazdag idővel; és biztonsággal összevethetők a férfi és női adatok. Abból kiténik, hogy a gyakori női nevek terheltsége nagyobb, mint a férfinevéké.

A becenevekről

Az eltemetettek közül 86 nő és 43 férfi becenév alatt pihen (ez a női névanyagnak 10,2, a férfi névanyagnak 4,2 %-a). Tekintsük át először a női beceneveket.

Az alábbi összefoglaló mutatja az előfordult beceneveket, számukat, az évet, amelyben viselője született, s azt, hogy hány évet élt, azaz: hány éves nőket lehetett e nevekkal becézni.

Anna (5): Anikó 1 (1931: 53), Annuska 4 (1893: 24, 1900: 6, 1908: 54, 1910: 6);

Borbála (3): Boris 1 (1893: 75), Biri 2 (1877: 5; ?: ?);

Ella: Ellika 1 (1881: 3);

Elvira: Elvike 1 (1911 k.: ?);

Elza: Elzika 1 (1924: 14);

Erzsébet (12): Erzsi 3 (1864: 29, 1873:19, 1896:72), Erzsike 5 (1856:72, 1884:0, 1906:79. 1906: 84, 1955:30), Böske 1 (1911: 64), Bözsi 2 (1900:88, 1930⁻²³: 70+), Bözsike 1 (1905: 26);

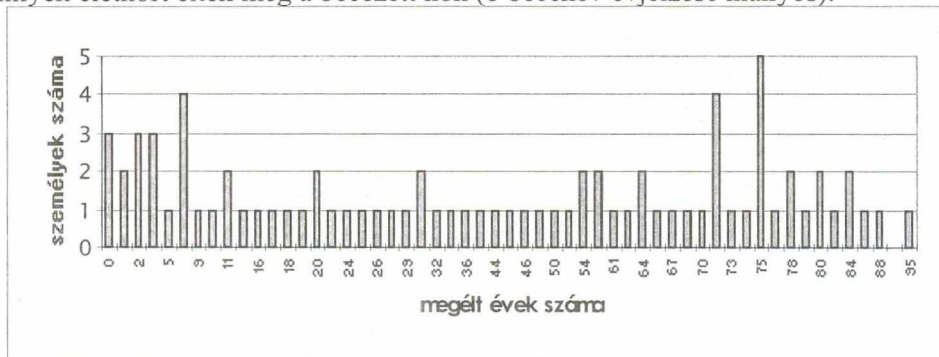
Éva: Évike 2 (1930 k.: ?, 1937:2);

²³ Ezzel azt jelzem, hogy a név már szerepel a sírkövön, de még csak a születés adatával.

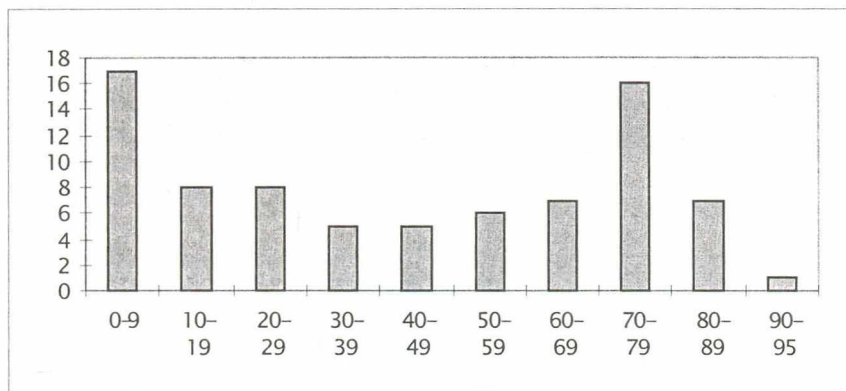
Gizella (5): Giza 2 (1860: 6, 1915: 34), Gizi 1 (? : ?), Gizika 1 (1904: 1), Gizike 1 (1916: 32);
Ibolya: Ibolyka 1 (1938: 44);
Ilona (15): Ili 1 (1929: 61), Ilike 3 (1905:6, 1934:10, ? : ?), Ilonka 10 (1900: 78, 1905: 75, 1906: 18, 1906: 49, 1907: 75, 1908: 83, 1913: 77, 1918: 20, 1923: 67, 1932: 27), Ilus 1 (1879: 95);
Irén: Irénke 4 (1894: 3, 1929: 65, 1931: 57, 1949: 21);
Irma: Irmuska 1 (1918: 11);
Jozefa: Zefi 1 (? : ?);
Judit: Juditka 1 (1932: 2);
Júlia ~ Julianna (4): Juci 1 (1903: 73), Juliska 3 (1884: 46, 1913: 80, 1914:20);
Katalin: Kata 5 (1848: 45, 1859: 30, 1884: 72, 1885: 25, 1889: 78);
Klára: Klári 1 (1830: 64);
Lidia ~ Livia ~ Lilla ~ Lila: Lili 1 (1930: 63);
Margit (3): Mancika 1 (1922: 16), Margitka 1 (1942: 0), Gittika 1 (1916: 0);
Mária (8): Marika 2 (1956: 9, ? : ?), Mariska 5 (1886: 1, 1897: 2, 1908: 11, 1917: 3, 1920: 74), Máriskó 1 (1836: 57);
Rákkel: Ráki 1 (1915–: 84+);
Rozália ~ Rózsa: Rózsika 6 (1897: 36, 1897: 69, 1901: 54, 1914: 80, 1915: 75, 1922: 17);
Sára: Sári 1 (1931: 40);
Stefánia: Stefi 1 (1926: 72);
Zsófia: Zsófi 1 (1839: 50);
Zsuzsanna: Zsuzsika 2 (1888: 87, 1921: 75)

Mint várható, a leggyakoribb neveknek a becező alakjai is gyakoriak, tehát 5 becenév áll az Anna, 3 a Borbála, 12 az Erzsébet, 4 a Gizella, 15 az Ilona, 4 az Irén, a Júlia–Julianna, 5 a Katalin (valamennyi Kata a múlt századból!), 3 a Margit, 8 a Mária, 6 a Rozália–Rózsa név helyett.

Az azonban korántsem volt várható, hogy a női becenevek ennyire ne kötődjenek a fiatal, legalábbis 30 év alatti korosztályhoz. A következő táblázat azt mutatja, milyen életkort éltek meg a becézett nők (6 becenév évjelzése hiányos):

Ha a megélt éveket évtizedenként összegezzük (hányan haltak meg tízes, húszas stb. éveikben), a következő ábra rajzolódik ki:

A beceneven eltemetett nők közül tehát harminchárman haltak meg fiatalon, 30 éves koruk előtt; negyvenheten ennél idősebb korban (arányuk tehát 33:47). A 0-9 éves korosztály magas száma természetes, ha a beceneveket a gyermek korosztályhoz tartozónak tekintjük. A hetvenes éveikben elhunytak ugyanilyen magas száma nem az, különösen, ha meggondoljuk, hogy a 70-79 éves korosztálynak mennyivel nagyobb százaléka ugyanaz az abszolút szám, a 16.

Egy-egy névalak előfordulásának száma alacsony, statisztikailag nem értékelhető. Mégis, a legalább ötször előforduló beceneveket (ezek: Erzsike, Ilonka, Kata, Mariska, Rózsika) tekintve feltűnő, hogy a Mariska kivételével valamennyiben kisebb a 30 év alatti korosztályhoz tartozók száma, mint az ennél idősebbeké:

Erzsike: 1 + 4

Ilonka: 3 + 7

Kata: 1 + 4

Mariska: 4 + 1

Rózsika: 1 + 5

Ha fölidézzük az anya (nagyanya)–lánya kapcsolatban előforduló névismétléseket, azt látjuk, hogy 4 esetben a becenev (vagy egy másik becenev) használata a generációs megkülönböztetést szolgálja:

Sebesi Katalin, 1858–1935 – Suba Kata, 1885–1910 (25 év)

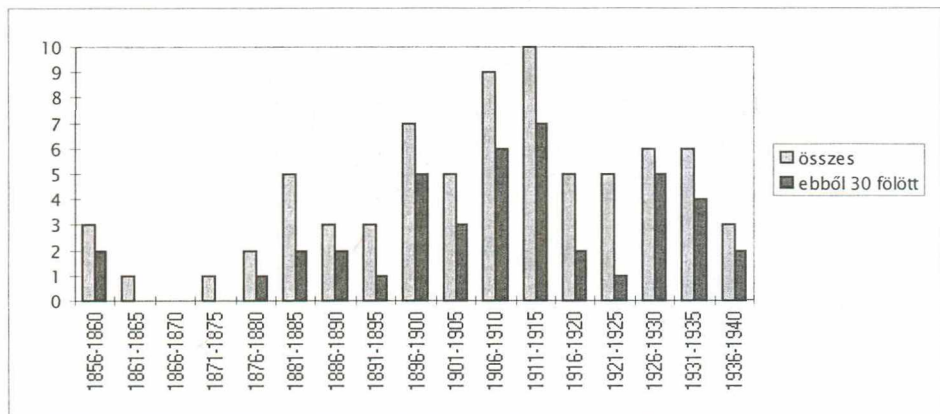
Steinhibel Anna, 1851–1947 – Bakucs Annuska, 1900–1906 (6 év)

Kovács Irén, 1907–1989 – Kovács Irénke, 1931–1988 (57 év)

Tóth Ilonka, 1908–1991 – Doki Ili, 1929–1990 (61 év)

Ezek alapján azt gondolhatjuk, hogy a becenevek a nevek nagy többségében nem becézésként funkcionáltak; avagy – ez azonban már társadalmi kérdés volna – a nőkhöz való viszony megengedte, hogy életkortól függetlenül becézhetők legyenek.

Bár az adatok száma nem túl nagy, mégis érdekes lehet megvizsgálni, a becenevek előfordulása, gyakorisága vajon korszakhoz kötött-e; volt-e olyan időszak, amikor a nők gyakrabban kaptak becenevet. A következő táblázat 1856 és 1940 között fél évtizedes bontásban mutatja, mikor hány beceneven eltemetett nő született, és közülük mennyien voltak túl a 29. évükön:

A számok kicsinyége ellenére úgy tűnik, az 1896 és 1915 között született nők gyakrabban kaptak becenevet; többségükben ők azok, akik felnőttként, sőt öregén is megtartották becenevüket.

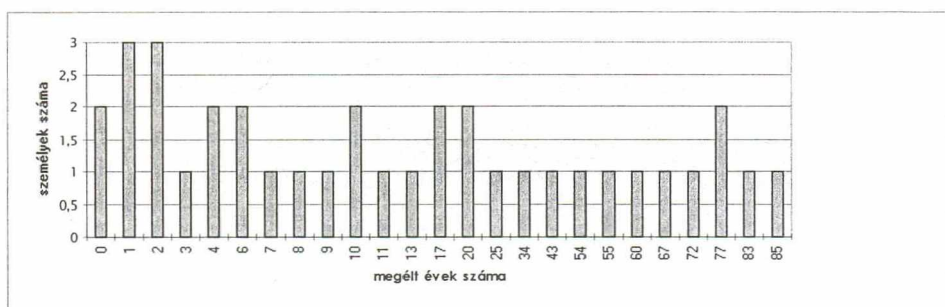
A férfi becenevek száma 44; olyan alacsony, hogy statisztika készítésére teljesen alkalmatlan, ráadásul a névelőfordulások sokkal kiegyenlítettebbek, mint a nőknél; legalább háromszor csupán 4 név becéző alakja fordul elő: a Béláé, a Lajosé, a Sámuelé és a Sándoré. Az előfordulásokat, akárcsak a nőknél, a születési évvel és a megélt életkorral együtt sorolom föl.

Andor: Andorka 1 (1919: 0);
 András (2): Andráska 1 (1902: 2), Bandi²⁴ 1 (1917: 20);
 Antal: Antika 1 (1916: 10);
 Béla 4: Bélus 1 (1899: 0), Béluska 3 (? : ?, 1930: 7, 1931: 10);
 Benjamin: Béni 1 (1865: 83);
 Dezső: Dezsőke 1 (1930 k.: ?);
 Ferenc (2): Feri 1 (1926: 4), Ferike 1 (1913: 17);
 Gábor: Gáborka 1 (1909: 9);
 György: Gyurika 1 (1938: 17);
 Jenő: Jenőke 1 (1942: 13);
 József: Józsika 1 (1895: 6);
 László (2): Laci 1 (1917: 54), Lacika 1 (1911 k.: ?);
 Lajos (4): Lajkó 1 (1914: 2), Lajoska 3 (1892: 1, 1922: 3, 1969: 2);

²⁴ A Bandi természetesen az Endrének is lehet becézése, csupán az Andrások nagyobb száma miatt sorolom föl itt.

Márton: Mártonka 1 (? : ?);
 Miklós: Miki 1 (? : ?);
 Ödön (2): Ödi 1 (1926 k.: ?), Ödönke 1 (1888: 1);
 Pál: Palika 1 (1952: 20);
 Sámuel (9): Samu 7 (1848: 72, 1855: 67, 1868: 11, 1881: 60, 1888: 77, 1903: 77, 1915: 55), Samuka 2 (1907: 34, 1918: 6);
 Sándor (2): Sanyi 1 (1783: 85, 1941: 25), Sanyika 1 (1920 k.: ?);
 Tibor (2): Tibi 1 (1949: 43), Tiborka 1 (1903: 1);
 Zoltán: Zoltika 2 (1893: 4, 1920: 8).

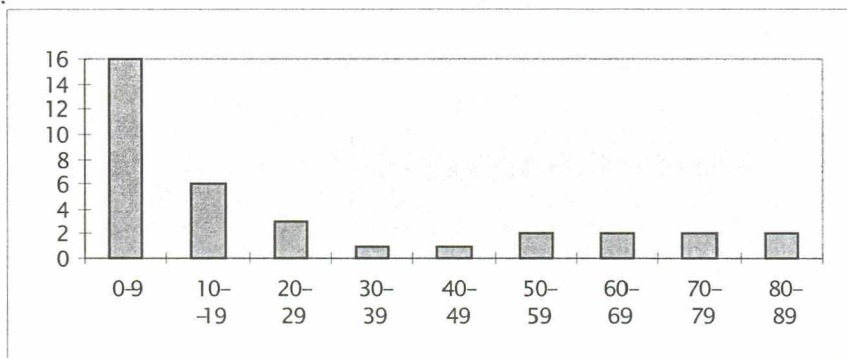
Ha a férfi beceneveknél is megnézzük, milyen korosztályba tartoztak a viselőik, azt tapasztaljuk, hogy a női becenevekkel ellentétben ezek sokkal inkább az ifjú, sőt gyermekkorhoz kötődnek:

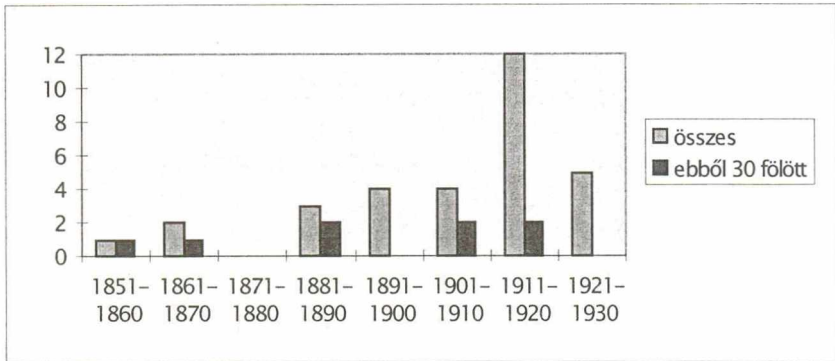
(7 becenev évjelzése hiányos)

A fiatal, 30 év alatti korosztályba tartozók (25) két és félszer annyian vannak, mint az ennél idősebbek (10; az arányszám 25:10).

Ha a megélt éveket itt is összegezzük évtizedenként (hányan haltak meg a tízes, húszas stb. éveikben), a női adatoktól való különbözőség még inkább láthatóvá válik:

Amennyire a kevéske adatból bármi látható, a férfi becenevek évtizedhez sem kötődnek, egyedül az 1911–1920 közötti évtizedben fordulnak elő nagyobb számban:

A jelek szerint a férfinevek esetében a becézett alak többnyire valóban gyermek vagy ifjú életkort jelzett. A Samu név életkori aránya (1 név 30 év alatt, 6 név efölött), sőt magának a Samu névalaknak a kivételes gyakorisága is ilyen körülmények között azt jelentheti, hogy e név valójában nem számított becenévnek. Ezt az is mutatja, hogy asszonynev képzésére is alkalmas volt. A Zalányi család a Sámuel nevet három nemzedéken át használta a következő alakokban:

id. Zalányi Sámuel, 1855–1930; id. Zalányi Sámuelné Borbély Julianna, 1869–1917; Zalányi Samu, 1881–1941; Zalányi Samuné, Gönczi Ilona, 1887–1945; legifj. Zalányi Samuka, 1907–1941.

Ez a feliratsor egyúttal azt is megmutatja, hogy a becézett alakok az idősebb generáció életében a különböző generációkhoz tartozók megkülönböztetésére szolgáltak; még Samuka is megélt 34 évet, tehát nem ifjúi kora indokolta a becézett névalakot.

Az apa–fiú névegyezések között (a fentebb említett Zalányi családot is beleértve) 9 családban fordul elő, hogy a fiú beceneven került nyugalomra, ám ezek ifjú vagy gyermekkorukban haltak el:

Bartha József, 1865–1928 – Bartha Józsika, 1895–1901 (6 év)
 Hegedűs Lajos, 1877–1943 – Hegedűs Lajoska, 1922–1925 (3 év)
 Szász Sámuel, 1878–1931 – Szász Samuka, 1918–1924 (6 év)
 Páll Gábor, 1880–1942 – Páll Gáborka, 1909–1918 (9 év)
 Gönczi Béla, 1898–1944 – Gönczi Béluska, 1931–1941 (10 év)
 Lenárd Dezső, 1903–1976 – Lenárd Dezsőke, ?–?
 Székely Ödön, 1906–1983 – Székely Ödi, ?–?
 Filep György, 1909–1979 – Filep Gyurika, 1938–1955 (17 év)

A két hiányos adatnál bizonyára szintén gyermekkorú halottakról van szó.

Ezen adatok fényében még inkább figyelemre méltó a női becenevek használatának függetlensége az életkortól.

Az adatok szerint a becenev föltüntetése a síron az utóbbi évtizedekben megritkult.

S. SÁRDI MARGIT